

RALPH ELLISON

UN HOME INVISIBLE

TRADUCCIÓ DE L'ANGLÈS
DE DOLORS UDINA

BARCELONA 2012

QUADERNS CREMA

TÍTOL ORIGINAL *Invisible Man*

Publicat per
QUADERNS CREMA

Muntaner, 462 - 08006 Barcelona
Tel. 934 144 906 - Fax. 934 147 107
correu@quadernscrema.com
www.quadernscrema.com

© 1947, 1948, 1952, 1980 by Ralph Ellison. Tots els drets reservats
© de la traducció, 2012 by Dolors Udina Abelló
© d'aquesta edició, 2012 by Quaderns Crema, S.A.U.

Drets exclusius d'edició en llengua catalana:
Quaderns Crema, S.A.U.

A la coberta, fotografia de Fred Holland Day (1897)

ISBN: 978-84-7727-523-7
DIPÒSIT LEGAL: B. 5349-2012

AIGUADEVIDRE *Gràfica*
QUADERNS CREMA *Composició*
ROMANYÀ-VALLS *Impressió i relligat*

PRIMERA EDICIÓ *febrer de 2012*

Sota les sancions establertes per les lleis,
queden rigorosament prohibides, sense l'autorització
per escrit dels titulars del copyright, la reproducció total o
parcial d'aquesta obra per qualsevol mitjà o procediment mecànic
o electrònic, actual o futur—inclouent-hi les fotocòpies i la difusió
a través d'Internet—, i la distribució d'exemplars d'aquesta
edició mitjançant lloguer o préstec públics.

PRÒLEG

Sóc un home invisible. No, no sóc un espectre com aquells que rondaven Edgar Allan Poe; tampoc no sóc un dels ectoplasmes de les pel·lícules de Hollywood. Sóc un home de debò, de carn i ossos, de fibra i líquids, i fins i tot podria dir-se que tinc una ment. Sóc invisible, enteneu-me, només perquè la gent rebutja veure'm. Com aquells caps sense cos que de vegades es veuen als espectacles del circ, és com si estigués envoltat de miralls de vidres deformadors. Quan algú se m'acosta, només veu el que m'envolta, es veu a si mateix, o un producte de la seva imaginació; de fet, ho veu tot, qualsevol cosa, menys a mi.

Tampoc és que la invisibilitat sigui ben bé culpa d'un accident bioquímic de la meva epidermis. La invisibilitat a què em refereixo es dona per una disposició singular dels ulls d'aquells amb qui entro en contacte. És una construcció dels seus ulls interiors, aquests ulls amb què a través dels ulls físics miren la realitat. No em queixo, i tampoc no protesto. De vegades això de no ser vist té els seus avantatges, tot i que normalment desgasta els nervis. A més a més, aquests que hi veuen tan poc no paren de topar amb tu. I, de vegades, també passa que tu mateix dubtes si existeixes de debò. Et preguntes si és que ets només un fantasma al cervell de l'altra gent. És a dir, una figura en un malson que el qui dorm mira de destruir amb totes les seves forces. És quan et sents així que, per ressentiment, comences a respondre a les topades dels altres. I us he de confessar que és així com et sents la major part del temps. T'aclaparà la necessitat de convence't tu mateix que existeixes realment, que ets part integrant de tot el soroll i l'angoixa, i

arremets amb els punys, maleeixes i perjures per obligar a tothom que et reconeguin. I vet aquí que ben poques vegades ho aconsegueixes.

Una nit vaig topar accidentalment amb un home i, potser perquè era pràcticament fosc, em va veure i em va etzi-bar un insult. Jo me li vaig llançar al damunt, el vaig agafar per les solapes i li vaig exigir que es disculpés. Era un home alt i ros i, quan vaig acostar la meva cara a la seva, els seus ulls blaus em van mirar amb insolència i em va maleir, i vaig notar al rostre el seu alè calent. Vaig donar-li un cop sec a la barbeta amb la clepsa, envestint-lo com havia vist fer als antillans, i vaig notar que se li esquinçava la pell i li començava a brollar sang. «Disculpa't! Disculpa't!», vaig cridar-li, però ell continuava maleint i debatent-se, i jo el vaig tornar a envestir una vegada i una altra fins que va caure com un pes mort, de genolls, sagnant profusament. Li vaig engegar una rècula de puntades de peu, desesperat perquè continuava proferint insults tot i que tenia els llavis escumosos de sang. Oh, sí, una puntada de peu rere l'altra. I, indignat com estava, vaig treure el ganivet i em vaig disposar a tallar-li el coll allà mateix, sota el fanal del carrer desert; li vaig agafar el coll amb una mà i vaig obrir la navalla amb les dents... quan se'm va acudir que, de fet, l'home no m'havia vist; que, tocant a ell, s'havia vist embolicat en un malson tot passejant! Vaig aturar la fulla fent un tall a l'aire, i el vaig deixar anar perquè caigués un altre cop a terra. Me'l vaig mirar amb duresa al reflex dels llums d'un cotxe que traspunxaven la foscor. L'home jeia allà, gemegant, sobre l'asfalt; un home a punt de ser assassinat per un fantasma. Jo em sentia torbat. Estava fastiguejat i avergonyit alhora. Em sentia com un borrarxo, trontollant sobre unes cames afeblides. Després, tot allò em va fer gràcia: del gruixut cap de l'home havia brollat una idea que l'havia colpejat fins a deixar-lo gairebé mort. Vaig esclafir a riure davant

d'aquell descobriment esbojarrat. ¿S'hauria despertat en el moment de la mort? ¿L'hauria alliberat la Mort d'una vida en vetlla? Però no m'hi vaig entretenir. Vaig fugir cap a la foscor, rient amb tanta energia que em va fer por de reben-tar. L'endemà vaig veure la seva fotografia al *Daily News*, sota un titular que deia que l'havien «agredit». «Pobre idiota, pobre idiota cec—vaig pensar amb compassió sincera—, agredit per un home invisible!».

La major part del temps (tot i que ja no vull negar la vio-lència de la meva època ignorant-la, com feia abans) no sóc tan descaradament violent. Procuero recordar que sóc invi-sible i camino amb suavitat per no despertar els que dor-men. De vegades val més no despertar-los; hi ha poques co-ses al món tan perilloses com els somnàmbuls. Tot i això, he après a temps que és possible entaular-hi batalla sense que se n'adonin. Per exemple, ja fa un temps que lluito contra la Companyia General de Llum i Electricitat. Utilitzo els seus serveis i no els pago, i ells no ho saben. Oh, és clar, sos-piten que se'ls escapa corrent, però no saben per on. L'úni-ca cosa que saben és que, segons el comptador de la seva central, hi ha una gran quantitat de corrent que s'escola de franc en algun punt de la selva de Harlem. La gràcia, és clar, és que jo no visc a Harlem, sinó a la zona limítrofa. Fa uns quants anys (abans de descobrir els avantatges de la in-visibilitat) em vaig sotmetre al procés rutinari de subscriu-re'm al servei i abonar-ne les escandaloses tarifes, però ara ja no. Ja ho he deixat córrer, juntament amb l'apartament i l'antiga manera de viure, una manera basada en la hipòtesi fal·laç que jo, com els altres homes, era visible. Ara, cons-cient de la meva invisibilitat, visc sense pagar lloguer en un edifici ocupat estrictament per blancs, en una secció del so-tterrani que va estar tancada i oblidada durant el segle XIX i que vaig descobrir la famosa nit que mirava d'escapar de Ras el Destructor. Però això és avançar-se massa als esde-

veniments, gairebé fins al final de la història, tot i que el final és en el començament i va molt més enllà.

El que ara importa és que vaig trobar una casa, o un forat a terra, com vulgueu. Però no us afanyeu a concloure que el fet de qualificar casa meva de «forat» vulgui dir que és un lloc humit i fred com una tomba; hi ha forats freds i forats calents. El meu és un forat calent. I recordeu que l'ós es retira al seu cau a passar l'hivern i hi viu fins a la primavera; llavors en surt caminant com el pollet que trenca la closca per Pasqua. Dic tot això per assegurar-vos que és incorrecte deduir que, perquè sóc invisible i visc en un forat, sóc mort. No sóc mort ni visc en un estat d'animació suspesa. Podeu dir-me Jack l'Ós, perquè estic en estat d'hibernació.

El meu forat és calent i ple de llum. Sí, de debò, ple de llum. Dubto que hi hagi un lloc més lluminós a tot Nova York que aquest forat meu, i no n'excluc Broadway. Ni l'Empire State Building en el somni de nit d'un fotògraf. Però això és aprofitar-me de vosaltres. Aquests dos llocs es compten entre els més foscos de tota la nostra civilització—perdoneu-me, de tota la nostra *cultura* (una distinció important, tinc entès)—, cosa que pot sonar com un engany o una contradicció, però així (per contradicció, vull dir) és com es mou el món: no com una fletxa sinó com un bumerang. (Desconfieu dels que parlen de l'*espiral* de la història; estan preparant un bumerang. Tingueu un casc de ferro a mà). Sé de què parlo; he rebut tants cops de bumerang al cap que ara sóc capaç de veure la foscor de la claror. I m'encanta la claror. Potser pensareu que és estrany que un home invisible necessiti llum, que desitgi llum, que estimi la llum, però potser és precisament perquè *sóc* invisible. La llum confirma la meva realitat, dóna naixement a la meva forma. Una dona preciosa em va explicar una vegada un malson recurrent en el qual jeia al centre d'una gran habitació a les fosques i notava que la cara se li eixamplava fins

que omplia tota l'habitació i es convertia en una massa informe mentre els ulls, transformats en una gelatina fastigosa, s'enfilaven per la xemeneia. A mi em passa igual. Sense llum, no solament sóc invisible, sinó també informe; i ser inconscient de la forma que tens és com viure una mort. Jo mateix, després d'existir uns vint anys, no vaig començar a viure fins que no vaig descobrir la meva invisibilitat.

És per això que combató la Companyia General de Llum i Electricitat. És la raó més profunda, vull dir, la que em permet sentir-me vitalment viu. També m'hi enfronto per la quantitat de diners que em va prendre abans que aprengué a protegir-me. En el meu forat subterrani hi ha exactament 1369 bombetes. He cablejat tot el sostre, cada centímetre, i no són llums fluorescents, sinó dels més antics, els de filament, que consumeixen més. Un acte de sabotatge, ja m'enteneu. Ja he començat a electrificar les parets. Un drapaire que conec, un home visionari, m'ha subministrat el cable i els portabombetes. Res, cap tempesta ni inundació, no podrà impedir que la nostra necessitat de llum, de llum cada cop més brillant, es vegi satisfeta. La veritat és la llum i la llum és la veritat. Quan acabi amb les quatre parets, començaré amb el terra. No sé com anirà, tot això. Val a dir que, quan has viscut invisible durant tant de temps com jo, desenvolupes un sisè sentit. Ja resoldré el problema, i potser inventaré un dispositiu per posar la cafetera al foc des del llit, i fins i tot n'inventaré un per escalfar-me el llit, com l'home que vaig veure en una revista de cinema que s'havia fabricat un mecanisme per escalfar-se les sabates! Malgrat ser invisible, pertanyo a la gran tradició americana dels llauners. Això em fa parent de Ford, Edison i Franklin. Com que tinc una teoria i un concepte, podréu qualificar-me de «pensador-llauner». Sí, m'escalfaré les sabates; ho necessiten, normalment les tinc plenes de forats. Faré això i moltes coses més.

Ara tinc un gramòfon amb ràdio; la idea, però, és tenir-ne cinc. Hi ha una certa manca d'acústica en el meu forat i, quan poso música, vull sentir-ne la vibració, no solament amb l'orella sinó amb tot el cos. M'agradaria sentir cinc enregistraments de Louis Armstrong tocant i cantant tots alhora «What Did I Do to Be so Black and Blue». Ara de vegades l'escolto mentre em prenc les meves postres favorites, que consisteixen en gelat de vainilla i licor d'aranyó. Aboco el líquid vermell sobre la bola blanca i miro com resplendeix i com puja el baf mentre Armstrong fa irradiar sons lírics d'aquest instrument militar. Potser m'agrada Louis Armstrong perquè ha extret poesia de la seva invisibilitat. Em penso que deu ser perquè no és conscient que és invisible. En canvi, el meu coneixement de la invisibilitat m'ajuda a entendre la seva música. Una vegada vaig demanar un cigarret i uns graciosos me'l van donar de marihuana; quan vaig arribar a casa, el vaig encendre i em vaig posar a escoltar el gramòfon. Va ser un vespre estrany. Deixeu-me que us expliqui que la invisibilitat modifica lleugerament el sentit del temps, mai no vas del tot a l'hora. De vegades t'avances al temps, de vegades mires d'encaçar-lo. En comptes de ser conscient del flux ràpid i imperceptible del temps, prens consciència dels seus nòduls, dels punts en què el temps s'immobilitza o des dels quals salta endavant, i llavors llisques pels intervals i mires el món entorn teu. Això és el que perceps vagament a la música de Louis.

Una vegada vaig veure combatre un boxejador professional amb un pagerol. El professional era ràpid i sorprenentment científic. El moviment del seu cos seguia un impuls violent rítmic i ràpid. Va colpejar el pagerol cent vegades i l'altre es limitava a aixecar els braços, estabornit i sorprès. Però, de cop i volta, el pagerol, balancejant-se sota l'allau dels cops de guant, va aconseguir etzibar un sol cop i va tombar la ciència, la velocitat i el joc de peus amb una

fredor absoluta. El gran entès va caure a la lona. Qui no tenia res a fer es va endur la victòria. El pagerol simplement havia entrat en el sentit del temps del seu rival. Així doncs, sota l'efecte de la marihuana, vaig descobrir una nova manera analítica d'escoltar música. M'arribaven els sons imperceptibles, cada línia melòdica existia per si mateixa, es destacava clarament de la resta, deia la seva part i esperava pacientment que parlessin les altres veus. Aquella nit em vaig trobar escoltant no solament en el temps, sinó també en l'espai. No només vaig entrar en la música sinó que, com Dant, vaig davallar a les seves profunditats. *I sota la velocitat del tempo ràpid hi havia un ritme més lent i una cova; vaig entrar-hi, vaig mirar al meu voltant i vaig sentir una vella que cantava un cant espiritual tan ple de dolor i enyorança com el flamenc, i a sota encara hi havia un nivell més baix on vaig veure una noia bella del color de l'ivori que suplicava amb una veu com la de la meva mare mentre s'estava dreta davant d'un grup de propietaris d'esclaus que oferien diners perquè es despullés, i més a sota hi vaig trobar un nivell encara més baix i un ritme més ràpid i vaig sentir que algú cridava:*

—*Germans i germanes, aquest matí el meu text és «La negror de la negror».*

I un cor de veus responia:

—*Aquesta negror és molt negra, germà, molt negra...*

—*Al començament...*

—*Primer de tot—cridaven.*

—*... hi havia negror...*

—*Endavant, predica...*

—*... i el sol...*

—*El sol, Senyor...*

—*... era roig de sang...*

—*Roig...*

—*Ara el negre és...—va cridar el predicador.*

—*Sang...*

—He dit que el negre és...

—Predica, germà...

—... i el negre no és...

—Roig, Senyor, roig: Has dit que era roig!

—Amén, germà...

—El negre us donarà...

—Sí, sí...

—... i el negre no...

—No, no!

—Ho farà...

—Ho farà, Senyor...

—... i no ho farà.

—Al·leluia...

—Ens introduirà, glòria, glòria. Oh, Déu meu, al VENTRE

DE LA BALENA.

—Predica, estimat germà...

—... i us temptarà...

—Déu Totpoderós!

—La vella tieta Nelly!

—El negre us farà...

—Negre...

—... o el negre us desfarà.

—¿No és la veritat, Senyor?

I en aquest punt una veu de trombó va cridar:

—Vés-te'n d'aquí, idiota. ¿Estàs disposat a trair?

I me'n vaig anar tot d'una, sentint el lament de la vella cantant de cants espirituals:

—Vés a maleir el teu Déu, noi, i mor.

Em vaig aturar i li vaig preguntar què passava.

—Jo estimava tendrament el meu mestre, fill—va dir.

—L'hauries d'haver odiat—vaig respondre jo.

—Em va donar uns quants fills—va dir ella—, i com que estimava els meus fills vaig aprendre a estimar el seu pare, tot i que també l'odiava.